До прибуття пароплава "Фрідріх Вебер" у Гаїті капітан дуже мало знав міс Рейд. Вона сіла на пароплав у Плімуті, але на той час на борту вже було багато пасажирів,— французів, бельгійців та гаїтянців,— з яких чимало вже плавало на цьому судні, і її посадили за стіл головного механіка. "Фрідріх Вебер" був вантажним судном, яке здійснювало регулярні рейси з Тамбурга у Картахену, порт на узбережжі Колумбії, дорогою воно відвідувало декілька островів у Вест-Індії. На ньому з Німеччини везли фосфати і цемент, а на зворотному шляху — каву та дерево. Власники судна — брати Вебери — охоче змінювали маршрут плавання, якщо треба було взяти який-небудь вантаж. "Фрідріх Вебер" міг перевозити рогату худобу, мулів, картоплю та інший вантаж, який давав можливість чесно заробити гроші. Пароплав перевозив також пасажирів. Він мав шість кают на верхній палубі і шість унизу. Каюти були не надто розкішні, проте годували добре, їжа проста і різноманітна, а плата за проїзд — низька. Рейс тривав дев'ять тижнів і коштував міс Рейд не більше сорока п'яти фунтів. Вона прагнула побачити багато цікавих місць, що мали історичне минуле, а також збагатитися безліччю нових вражень.

Агент компанії попередив її, що до прибуття судна в Порт-о-Пренс у Гаїті їй доведеться міститися у каюті вдвох із супутницею. Міс Рейд не заперечувала і навіть була рада такому товариству, а коли агент повідомив їй, що її компаньйонкою буде мадам Боллен, вона зразу ж подумала про те, що в неї з'явилася чудова можливість удосконалити свою французьку мову. Вона лише трохи збентежилася, коли побачила, що мадам Боллен — негритянка. Вона сказала собі, що в житті бувають і вдачі і невдачі і що у світі багато різних людей. Міс Рейд добре витримувала морську подорож, в цьому не було нічого дивного, бо її дід був морським офіцером. Після кількох штормових днів настала чудова погода, і скоро вона познайомилася з усіма своїми супутниками. Вона була жінка товариська. Це була одна з причин, чому їй пощастило налагодити свій бізнес: вона володіла кафе-кондитерською в популярній серед туристів, привабливій своєю красою місцині на заході Англії і завжди зустрічала кожного відвідувача усмішкою і добрим словом.

Взимку вона зачиняла свій заклад і останні чотири роки дозволяла собі зробити круїз. Коли зустрічаєшся з цікавими людьми, завжди пізнаєш для себе щось нове, невідоме,— казала вона. Щоправда, пасажири "Фрідріха Вебера" не були людьми такого високого класу, як ті, з якими вона познайомилася рік тому під час своєї мандрівки по Середземному морю.

Але міс Рейд не була снобом і хоча деякі з супутників трохи шокували її своєю поведінкою за столом, вона твердо вирішила дивитися на речі оптимістично і ніколи тим не перейматися.

Вона була завзятим читачем і з задоволенням відвідувала суднову бібліотеку, де знайшла багато книжок Філіпса Оппенгайма, Едгара Уоллеса та Агати Крісті, але зустрічі і бесіди з багатьма людьми не залишали їй часу для читання і вона вирішила облишити його до прибуття пароплава в Гаїті.

— Зрештою,— говорила вона,— людська природа важливіша за літературу.

Міс Рейд завжди мала репутацію чудового співрозмовника, і їй було приємно усвідомлювати, що протягом багатьох днів їй вдавалося підгримувати жваву бесіду за столом; вона вміла викликати людей на розмову, і коли, здавалося, тема була вичерпана, їй вдавалося влучною фразою продовжити її або ж у неї вже була напоготові нова тема — і розмова знову оживала. Її подруга — міс Прінс, донька покійного вікарія з Кемпдена, яка проводжала її в Плімуті (вона мешкала там), часто говорила їй:

— Я хочу, щоб ти знала, Венеціє,— у тебе розум, як у чоловіка, і ти ніколи не лізеш за словом у кишеню.

— Що ж, я вважаю, якщо ти виявляєш інтерес до якоїсь людини, то їй завжди буде цікаво з тобою спілкуватися,— скромно відповідала міс

Рейд. — Практика — чудова річ, і я маю необмежену здатність брати на себе такий клопіт. Діккенс говорив, що це хист.

Насправді ім'я міс Рейд було не Венеція, а Аліса, але воно їй не подобалося і вона з дитинства вибрала собі поетичне ім'я, яке, на її думку, краще усього їй личило.

І міс Рейд провела чимало цікавих розмов із своїми супутниками, і їй справді було дуже шкода, коли пароплав, нарешті, прибув у Порт-о-Пренс і вони зійшли на берег.

"Фрідріх Вебер" простояв там два дні. За цей час вона оглянула місто і його околицю.

Коли пароплав вийшов у море, вона була єдина пасажирка. Корабель ішов уздовж узбережжя острова, зупиняючись у різних портах для вантаження і розвантаження.

— Сподіваюсь, вас не бентежить те, що вас оточують одні лише чоловіки, міс Рейд,— щиро сказав капітан, коли вони сіли опівдні за стіл. Її посадовили праворуч від нього, крім них, за стіл сіли помічник капітана, а також головний механік і лікар.

— Я жінка, навчена життєвим досвідом, капітане. Я завжди вважала, якщо дама веде себе достойно, то джентльмен завжди залишається джентльменом.

— Ми усього лише грубі, неотесані моряки, мадам, тому вам не слід плекати надто великі ілюзії.

— Добра душа і чисте сумління важливіші за дворянське звання, капітане,— відповіла міс Рейд.

Капітан був невеликий на зріст, кремезний чоловік з поголеною головою і червоним, чисто поголеним лицем. Він ходив у білій куртці, що поза кают-компанією була розстебнута біля горла, відкриваючи волохаті груди. Хлопець він був товариський і як звикле розмовляв гучним голосом.

Міс Рейд вважала його досить ексцентричною людиною, але вона мала тонке почуття гумору і ладна була вибачити йому химерні витівки. Вона уважно прислуховувалась до розмов і в дорозі почерпнула багато відомостей про Гаїті, а ще більше за час дводенної зупинки у порту. Вона знала, що моряки вважають за краще говорити, аніж слухати. Ось чому вона ставила їм багато запитань, на які в неї були вже готові відповіді. Але, хоч як дивно, вони не могли відповісти на ті її запитання. Кінець кінцем, їй довелося прочитати коротку лекцію, й за обідом, за Mittagessen, як кумедно говорили вони, вона повідомила їм силу-силенну цікавих відомостей про історію й економічне становище республіки, проблеми, з якими вона стикалася, і перспективи на майбутнє. Вона говорила досить повільно, чітким голосом і задіяла весь свій словниковий запас.

Надвечір вони прибули у невеликий порт, де їм належало навантажити на судно триста мішків кави. На корабель з'явився представник компанії. Капітан запросив його повечеряти з ними й замовив коктейлі. Коли офіціант приніс напої, міс Рейд неквапливо попрямувала у салон. Вона йшла повільно, елегантно й упевнено. Вона частенько казала, що по ході жінки можна одразу впізнати, чи вона леді. Капітан познайомив її з представником компанії, і вона сіла.

— Що ви, чоловіки, п'єте? — спитала вона.

— Коктейль. Ви бажаєте, міс Рейд?

— Не відмовлюся.

Вона випила склянку, і капітан нерішуче спитав її, чи хоче юна ще випити.

— Ще? Ну, якщо просто за компанію.

Агент компанії, значно біліший деяких гаїтянців, але набагато темніший багатьох інших, був син колишнього посланника Гаїті при дворі німецького імператора, багато років жив у Берліні і чудово розмовляв німецькою мовою. Ось чому його прийняли на роботу у німецьку пароплавну компанію. Беручи до уваги цю обставину, міс Рейд під час вечері докладно розповідала їм про свою мандрівку по Рейну. Потім вона, а також агент, капітан, лікар і помічник капітана сіли за стіл і випили пива. Міс Рейд вважала за свій обов'язок завести з агентом розмову. Оскільки на судно вантажили каву, у неї виникла думка, що йому цікаво було б дізнатися, як вирощують чай на Цейлоні. Так, вона була на Цейлоні, подорожувала туди на круїзному пароплаві. Оскільки ж його батько був дипломатом, міс Рейд була впевнена, що йому буде цікаво дізнатися про англійську королівську родину. Вона дуже приємно провела вечір. Коли нарешті міс Рейд пішла спочити (вона ніколи не говорила, що йде спати), вона сказала собі: "Ця мандрівка, безперечно, є хорошою школою".

їй випала рідкісна щаслива нагода опинитися наодинці зі всіма цими чоловіками. Як же будуть сміятися, коли вона розповість про все це, коли повернеться додому. Там скажуть, що така нагода могла випасти тільки Венеції. Вона усміхалася, слухаючи, як капітан виспівує на верхній палубі своїм громовим голосом. Німці мають пристрасть до музики. Він кумедно і поважно походжав на своїх коротких ногах, наспівуючи мелодії Вагнера на свої слова. Міс Рейд не розуміла німецької мови і могла лише гадати, які дивні слова він співав на цей мотив. А він співав:

— Ой, яка занудна ця жінка. Я неодмінно вб'ю її, якщо вона буде поводитися так і надалі,— потім він перейшов на мотив арії Зігфріда. — Вона занудна, занудна, занудна. Я кину її у море.

Міс Рейд справді була така: балакуча і страшенно занудна жінка. Вона говорила рівним, монотонним голосом, й уривати її не було ніякого сенсу, бо вона знов починала говорити з самого початку. Вона завжди намагалася дістати докладні відомості і коли чула побіжне зауваження, задавала безліч запитань. Щоночі їй щось снилося, і вона могла без кінця розповідати про свої сни. З будь-якого приводу вона висловлювала своє банальне судження. Говорила те, що було відомо кожному. Повторювала одне й те саме, наче забивала у стіну цвях. Проголошуючи банальні істини, вона скидалася на циркового блазня.

Мовчанка навколишніх людей не турбувала її — бідолашні були відірвані від своїх домівок і діточок, тому не дивно, що наближення Різдва наганяло на них смуток. Вона з подвійною енергією намагалася зацікавити і розважити їх. Вона твердо вирішила хоч трохи прикрасити їхнє одноманітне нудне життя. При цьому міс Рейд керувалася якнайкращими намірами. Вона не тільки сама цікаво проводила час, але намагалася розважити і їх. Вона була переконана: вони її люблять так само, як вона їх. Вона вважала, що робить усе можливе, щоб створити добрий настрій у товаристві, і наївно думала, що їй вдалося це зробити. Вона докладно розповідала їм про свою подругу — міс Прайс і про те, як міс Прайс говорила їй: "Венеціє, з тобою нікому не нудно". Капітан зобов'язаний був поводитися з пасажирами чемно, але хоч як би він намагався переконати її придержувати свій дурний язик за зубами, проте не міг їй сказати про це відверто, а якби його навіть не стримували правила службової етики, він не зважився б образити її почуття. Ніщо не спроможне було стримати бурхливий потік її балаканини. Він плинув навально, як ураган. Одного разу вони з відчаю заговорили по-німецькому, але міс Рейд одразу ж урвала їх.

— Я не бажаю, щоб ви говорили про речі, які я не розумію. Вам слід скористатися нагодою побесідувати зі мною й удосконалити свої знання англійської мови.

— Ми говорили про технічні проблеми, які не цікаві для вас, міс Рейд, — сказав капітан.

— Мені все цікаво, і якщо ви не будете вважати мене, так би мовити, за дурку, мені усе буде цікаво. Бачите, мені подобається пізнавати щось нове, мене все цікавить, і важко сказати, які саме відомості згодяться колись у майбутньому.

Лікар ледь посміхнувся.

— Капітан сказав так, бо йому стало ніяково. Справа в тому, що він розповідав історію, яку непристойно слухати незаміжній жінці.

— Так, я незаміжня, але я маю багатий досвід. Я не вважаю моряків святими. Ніколи не бійтеся говорити у моїй присутності, капітане. Мене це не шокує. Я хотіла би почути ваше оповідання.

Лікареві було шістдесят років. Він мав ріже сиве волосся, сиві вуса і маленькі світло-блакитні очі. Це була тиха, замкнута людина, і хоч як намагалася міс Рейд викликати його на розмову, однак їй не вдавалося витягнути з нього хоча б слово. Та вона була не з тих жінок, які здаються без боротьби. Якось уранці, коли вони були у морі, вона побачила лікаря — він сидів на палубі з книжкою в руках. Вона поставила поруч із ним стілець і сіла.

— Ви любите читати, докторе? — бадьоро спитала вона.

— Так.

— Я теж. І, мабуть, як усі німці, обожнюєте музику!

— Певна річ.

— Я теж. Коли я побачила вас, зразу подумала, що ви розумна людина.

Він позирнув на неї, стулив губи і продовжував читати. Це аж ніяк не збентежило міс Рейд.

— Ну, певна річ, читати можна завжди. Я сама віддаю перевагу приємній розмові перед приємною книжкою. А ви?

— Я ні.

— О, це дуже цікаво. А чи не скажете, чому саме?

— Я не можу вам цього пояснити.

— Дивно, правда ж? А втім, я вважаю, що людина — дивне створіння. Розумієте, мене дуже цікавлять люди. Мені подобаються лікарі, вони дуже добре знають людську вдачу, і все ж таки я могла б розказати вам дещо таке, що здивувало б навіть вас. Добре пізнаєш людей, якщо як я, наприклад, володієш кафекондитерською. Інакше кажучи, якщо стежиш за тим, що відбувається навколо.

Лікар підвівся.

— Прошу пробачити мене, міс Рейд, мені треба йти оглянути хворого.

"Хоч як там є, а лід зламано,— подумала вона, дивлячись йому вслід. — Мабуть, він усього лише сором'язлива людина".

Та через два дні лікар почув себе зовсім погано. У нього була внутрішня хвороба, яка давалася взнаки час від часу. Він звик до неї і волів її не згадувати. Коли у нього бували приступи, він лише хотів, щоб його залишили у спокої. Каюта у нього була мала, задушлива, тому він сідав на шезлонг на палубі і лежав, заплющивши очі. Міс Рейд ходила палубою туди-сюди протягом півгодини вранці і ввечері.

Він гадав, що вона не турбуватиме його, коли він прикинеться, що спить. Але вона пройшла повз нього кілька разів, зупинилася проти нього і завмерла. Хоч він лежав, заплющивши очі, але знав, що вона дивиться на нього.

— Я можу вам чим-небудь допомогти, докторе? — спитала міс Рейд.

Він здригнувся.

— А чим саме?

Він глянув на неї і побачив: вона дивиться на нього стурбовано.

— Вигляд у вас дуже хворої людини,— сказала вона.

— Мені дуже болить.

— Я знаю. Я це бачу. Як вам допомогти?

— Не треба нічого робити. Скоро пройде саме собою.

Вона постояла хвилину і пішла. Незабаром повернулася.

— Вам, мабуть, незручно лежати без подушки. Я принесу свою, яку я завжди беру з собою у дорогу... Дозвольте мені покласти її вам під голову.

Він саме почувався зовсім погано і не міг запротестувати. Міс Рейд обережно підняла його голову і підклала під неї м'якеньку подушку. Він справді відчував себе краще. Вона доторкнулася рукою до його лоба. Її долоня була прохолодна і м'яка.

— Бідолашний,— сказала вона. — Я знаю вдачу лікарів. Про себе вони не можуть подбати.

Вона пішла, але незабаром повернулася із стільцем і сумкою у руках. Побачивши її, лікар знервовано здригнувся.

— Заспокойтесь, я не збираюся силувати вас до розмови. Я просто сидітиму поруч з вами і плестиму. Я вважаю, що легше терпіти біль, коли є хто-небудь поруч з тобою.

Міс Рейд сіла на стілець, вийняла з торбинки недоплетений шарф і почала діловито орудувати дротиками. Вона не промовила жодного слова. Хоч як це дивно, але її присутність цілюще вплинула на лікаря. Ні одна людина на судні не помітила, що він був хворий. На нього, самотнього, співчутливе ставлення цієї набридливої жінки справило благотворний вплив. Він заспокоївся, дивлячись, як вона мовчки працює, і незабаром заснув. Коли він прокинувся, міс Рейд ще плела свій шарф. Вона злегка усміхнулася йому, але нічого не сказала. Біль ущух, і він почувався трохи краще.

Він з'явився у салоні тільки надвечір. Там він застав капітана і Ганса Краузе, помічника. Вони пили пиво.

— Сідайте, докторе,— сказав капітан. — Ми проводимо військову нараду. Ви знаєте, що післязавтра день святого Сильвестра.

— Звичайно, знаю.

День святого Сильвестра, переддень Нового року; це свято, яке має велике значення для кожного німця, і весь екіпаж чекав його з нетерпінням. Тож, вирушаючи в рейс, він захопив з собою новорічну ялинку.

— Сьогодні за обідом міс Рейд була надзвичайно балакуча. Ми з Гансом вирішили, що треба щось робити.

— Сьогодні вранці вона цілі дві години тихо сиділа поруч зі мною. Мені здається, вона надолужувала прогаяний час.

— І все ж таки дуже погано бути віддалік від рідної хати і родини. Нам залишається тільки залагодити цю нашу біду. Ми хочемо весело провести Різдво, але не зможемо цього зробити, якщо не вживемо заходів щодо міс Рейд.

— Ми не зможемо гарно погуляти, якщо вона буде з нами. Вона неодмінно зіпсує нам усе свято,— сказав помічник.

— Як ви збираєтесь позбутися її — просто викинути її за борт? — посміхнувся лікар. — Сама по собі вона людина не така вже й погана. їй просто потрібен коханець.

— В її літах? — скрикнув Ганс Краузе.

— Саме в її літах. Ця незвичайна балакучість, надзвичайна допитливість, її безкінечні запитання, докучливість, її незвичайна наполегливість — все це наслідок того, що вона й досі незаймана. Тільки коханець міг би заспокоїти її, підвищена нервовість ослабне, десь через годину вона б ожила. Глибоке задоволення, яке їй потрібно, благотворно вплинуло б на збуджені центри мовної діяльності і нам було б спокійніше.

Важко було зрозуміти, чи серйозно говорив лікар, чи жартував. У блакитних очах капітана блиснув насмішкуватий вогник.

— Що ж, докторе, я цілком довіряю вашій здібності ставити діагноз. Мабуть, варто спробувати засіб, який ви пропонуєте. Беручи до уваги, що ви — холостяк, вам і карти в руки.

— Прошу пробачення, капітане, мій професійний обов'язок — прописувати ліки хворим, за яких я несу відповідальність на цьому кораблі, але я не зобов'язаний давати їм ліки особисто. І крім цього, мені шістдесят років.

— Я — одружена людина, в мене дорослі діти,— сказав капітан.— Я — старий, огрядний і страждаю від астми. Зрозуміло, що я не можу взяти на себе таке завдання. Сама природа призначила мені роль чоловіка і батька, а не коханця.

— Молодість і врода — вельми важливі у таких справах,— поважно сказав лікар. Капітан торохнув кулаком по столу.

— Ви маєте на увазі Ганса. Маєте рацію. Це повинен зробити Ганс.

Помічник скочив на ноги.

— Я? Нізащо.

— Гансе, ти високий на зріст, вродливий, сильний, як лев, сміливий і молодий. До прибуття у Гамбург у нас залишається двадцять три дні. Невже ти здатний зрадити вірного тобі старого капітана у такій критичній ситуації і підвести свого доброго друга-лікаря?

— Ні, капітане, це вже занадто: не минуло й року, як я одружився, я люблю свою дружину і з нетерпінням чекаю повернення у Гамбург. Вона скучає за мною, а я за нею. Я не хочу зраджувати її, а тим більше з міс Рейд.

— Міс Рейд не така вже й погана з лиця,— сказав лікар.

— А декому вона може здатися навіть гарненькою,— сказав капітан.

І справді, якби хтось пильно придивився до міс Рейд, то виявив би, що вона по суті була приваблива жінка. Так, у неї було довгасте, дурнувате лице, але очі в неї були великі, карі, а вії дуже густі, каштанове волосся було коротко підстрижене і гарно кучерявилося на шиї, шкіра була ніжна, а сама вона була не дуже товста, але і не худа. Та вона була ще не така й стара, як вважають у наш час, і якби вона сказала вам, що їй сорок, ви цілком би могли повірити цьому. Закинути їй можна було лиш те, що вона навіювала на всіх сум.

— Невже мені доведеться цілих двадцять три дні терпіти балаканину цієї докучливої жінки? Невже цілих двадцять три дні я змушений буду відповідати на її дурні запитання і вислуховувати її безглузді зауваження? Невже я, літня вже людина, мушу провести своє найулюбленіше свято у товаристві цієї нестерпної старої діви? І все тільки тому, що не можна знайти людину, яка виявила би принаймні мінімальну люб'язність, хоч трохи звичайної людської доброти і співчуття до самотньої жінки. Я потоплю корабель.

— На судні завжди чергує радист,— сказав Ганс.

Капітан гучно скрикнув:

— Хай воскреснуть усі десять тисяч кельнських незайманих дів-мучениць і віддадуть тобі хвалу. Стюарде! — гукнув він. — Покличте сюди радиста.

Радист зайшов у салон і хвацько цокнув каблуками. Трійко чоловіків мовчки розглядали його. А він тим часом перелякано згадував, чи не проштрафився чимось, за що його можуть висварити. Він був вище середнього зросту, плечистий, з вузькими стегнами, стрункий, статурний, до його гладенького засмаглого обличчя, мабуть, ще не торкалося лезо бритви. У нього були дивовижно блакитні, великі очі і копиця золотавого кучерявого волосся. Це був чудовий зразок молодого

тевтонця — такий енергійний, повний сил і здоров'я, що аж пашів життєвою силою.

— Справжній арієць,— сказав капітан. — У цьому немає ніякого сумніву. Скільки тобі років, парубче?

— Двадцять один, сер.

— Одружений?

— Ні, сер.

— Наречена є?

Радист усміхнувся. Його усмішка зворушувала своєю хлопчачою веселістю.

— Ні, сер.

— Тобі відомо, що у нас на судні є жінка?

— Так, сер.

— Ти знайомий з нею?

— Я привітався з нею вранці, коли побачив її на палубі.

Капітан прибрав строгого офіційного вигляду. Його очі, які звичайно іскрилися гумором, стали суворими, а соковитий оксамитовий голос зазвучав різко.

— Це вантажне судно, ми везем цінний вантаж, але ми берем на борт і пасажирів. Певна річ, в міру можливості наша компанія намагається

заохочувати цю сферу нашої діяльності. Мені наказано зробити все можливе, щоб наші пасажири були вдоволені і почувалися комфортно. Міс Рейд потрібен коханець. Ми з доктором дійшли висновку, що ти краще за всіх зможеш задовольнити потреби міс Рейд.

— Я, сер?

Радист густо почервонів, потім почав хихотіти, але швидко присмирнішав, побачивши суворий, непроникливий вираз облич трійки чоловіків, які дивилися на нього.

— Але вона за віком може бути мені матір'ю.

— У твоєму віці це не має значення. Це вельми достойна жінка. Вона має тісні зв'язки з вищими колами Англії. В Німеччині вона щонайменше була би графинею. Ти повинен пишатися тим, що тобі доручено таке відповідальне завдання. Крім того, твоя англійська мова недосконала і ти маєш чудову нагоду удосконалити її.

— Певна річ, це варто обміркувати,— сказав радист. — Звісно, практика не завадить.

— У житті не завжди є можливість поєднати приємне з корисним, тобто підвищити свій інтелектуальний рівень, і ти повинен бути вдячний фортуні за те, що тобі пощастило це зробити.

— Дозвольте мені спитати, сер? Навіщо міс Рейд потрібен коханець?

— Згідно з давньою англійською традицією незаміжня жінка високого рангу повинна побувати у цю пору в обіймах коханого. Компанія прагне того, щоб міс Рейд поводилася так само, як на англійському кораблі, і ми впевнені — якщо юна буде задоволена, то, беручи до уваги її аристократичні зв'язки, юна зможе переконати багатьох своїх друзів робити круїзи на суднах нашої компанії.

— Сер, я прошу увільнити мене від цього обов'язку.

— Це не прохання, а наказ. Ти повинен прийти до міс Рейд у її каюту об одинадцятій вечора.

— Що я повинен робити, коли прийду туди?

— Робити? — гаркнув капітан. — Що робити? Діяти, певна річ. — Махнувши рукою, він відпустив радиста. Той цокнув каблуками, віддав честь і вийшов.

— А тепер вип'ємо ще по кухлю пива,— сказав капітан.

За вечерею міс Рейд була в ударі. Вона теревенила безупинно. Вона була пустотлива. Вона була витончена. Не було жодної банальної думки, якої б не висловила. Не було жодної заяложеної фрази, якої вона б не повторила, капітан насилу стримував гнів. Він відчував, що більше не зможе поводитися з нею чемно і якщо не допоможе засіб, рекомендований лікарем, то одного чудового дня він не витримає і скаже все, що думає про неї.

"Я утрачу роботу,— думав він,— але, здається, це варто зробити".

Наступного дня, коли міс Рейд прийшла обідати, чоловіки вже сиділи за столом.

— Завтра Сильвестр,— весело сказала вона.

Це було в її стилі — повідомляти загальновідомі істини. Потім запитала: — Ну, що ви збираєтесь сьогодні зранку робити?

Кожний день вони робили одне й теж, і вона чудово знала розпорядок денний. Тому її запитання викликало у всіх лють. Капітанові стало млосно. Він коротко сказав лікарю, що про нього думає.

— Ні-ні, жодного слова по-німецьки,— грайливо сказала міс Рейд. — Ви ж знаєте, я це забороняю. А чому, капітане, ви так сердито глянули на бідолашного доктора? Ви ж знаєте, зараз Різдво — між людьми має панувати мир і благовоління. Я так нетерпляче чекаю завтрашнього вечора. Цікаво, чи будуть на різдвяній ялинці свічки?

— Певна річ.

— Ах, яке хвилююче видовище! Я завжди вважала, що різдвяна ялинка без свічок — то не ялинка. Ах, мало не забула розповісти: учора увечері зі мною стався смішний випадок. Досі не можу зрозуміти.

Настала гнітюча тиша. Усі мовчки уп'ялися очима в міс Рейд. Уперше за весь час вони ладні були вислухати її дуже уважно.

— Так ось,— продовжувала вона як завжди монотонно і злегка кокетливо,— тільки-но я ввечері лягла у ліжко, як раптом почувся стукіт у двері: "Хто там?" — спитала я. "Це я — радист",— була відповідь. "У чім справа?" — "Я хотів би поговорити з вами",— сказав він.

Вони слухали, затамувавши подих.

"Добре, я тільки напну халат,— сказала я,— і відчиню двері". Отже я напнула халат і відчинила двері. Радист каже: "Пробачте, міс, чи не бажаєте відправити радіограму?" Ну, розумієте, мені здалося дивним, що він прийшов у такий пізній час, щоб спитати, чи не хочу я надіслати радіограму. Я засміялася йому в обличчя. Мені справді було смішно, і ви розумієте, що я маю на увазі. Та я не хотіла його образити, тому я сказала: "Вельми вам удячна, але надсилати радіограму я не збираюся". Він стояв, дивлячись на мене якось дивно, наче дуже зніяковілий. Тоді я

сказала: "І все ж, дякую вам за те, що спитали,— і додала: — На добраніч і приємного сну",— і зачинила двері.

— Заплішений дурень! — вигукнув капітан.

— Він ще молодий, міс Рейд,— утрутився лікар.— Виявив надмірну старанність. Він, мабуть, думав, що ви схочете надіслати телеграму з поздоровленням з нагоди Нового року своїм друзям і хотів, щоб ви скористалися зниженими вночі розцінками.

— О, у мене нема ніяких претензій. Мені подобаються дивні маленькі пригоди, які трапляються під час подорожі. Маю нагоду посміятися.

Як тільки закінчився обід і міс Рейд пішла з салона, капітан наказав покликати радиста.

— Слухай-но, йолопе, якого біса ти питав учора ввечері у міс Рейд, чи не хоче вона надіслати телеграму?

— Сер, ви ж наказали мені діяти згідно з обставинами. Я — радист, і я вважав за природне спитати її, чи не хоче вона послати телеграму. Я не знав, про що мені ще говорити з нею.

— Боже мій,— крикнув капітан,— кож Зіґфрід в опері Вагнера побачив Брунгільду, що лежала на скелі, він вигукнув: Мапп,— капітан проспівав ці слова і, явно задоволений своїм голосом, повторив цю фразу два-три рази, а потім продовжав: — Das ist kein Mann[1]. Невже Зіґфрід питав її, кож вона прокинулася, чи не хоче вона надіслати радіограму, щоб доповісти своєму таткові, що вона прокинулася після тривалого сну і роздивляється довкола.

— Якщо дозволите, я хотів би звернути вашу увагу на той факт, що Брунгільда доводилася тіткою Зіґфріду. Міс Рейд зовсім стороння для мене людина.

— Він не розмірковував над тим, що вона його тітка. Він знав тільки, що це гарна, беззахисна жінка з благородної родини, і він діяв так, як і належить. Ти молодий, гарний, ти справжній арієць. Честь Німеччини у твоїх руках.

— Добре, сер. Я зроблю все, що мені до снаги.

Того ж вечора у двері міс Рейд знову пролунав стукіт.

— Хто там?

— Радист. Вам телеграма, міс Рейд.

— Мені? — здивувалася вона, але в неї відразу ж виникла думка про те, що хтось із її супутників, які зійшли у Гаїті, надіслав їй новорічне поздоровлення. "Які люб'язні люди",— подумала вона.

— Я лежу у ліжку. Залиште її біля дверей.

— Терміново потрібна відповідь. За десять слів уже сплачено.

"То це зовсім не новорічне поздоровлення",— у неї завмерло серце. Це могло означати тільки одне: її магазин згорів дощенту. Вона зіскочила з ліжка.

— Просуньте телеграму під двері, я напишу відповідь і віддам вам.

Під двері пропхнули конверт. Коли він опинився на килимі, то справді виглядав зловісно. Міс Рейд схопила його і розпечатала. Слова плигали перед її очима, вона не зразу знайшла окуляри. Ось що вона прочитала:

"Вітаю з Новим роком. Крапка. Мир і спокій усім людям. Крапка. Ви чарівно гарні. Крапка. Я кохаю вас. Крапка. Мені треба поговорити з вами. Крапка. Підпис: радист.

Міс Рейд двічі прочитала телеграму, потім неквапно зняла окуляри, заховала їх у кишеню і відчинила двері.

— Заходьте,— сказала вона.

Наступного дня був переддень Нового року. Офіцери були у піднесеному настрої і трохи сентиментальні, коли сідали за стіл. Офіціанти прикрасили салон гілками тропічних рослин замість падубка й омели, а різдвяна ялинка зі свічками, які збиралися запалити за вечерею, стояла на столі. Коли офіцери сіли, з'явилася міс Рейд. Вони привіталися з нею, а вона тільки кивнула головою.

Вони з цікавістю дивилися на неї. Вона їла з великим апетитом, але не промовила жодного слова. Її мовчання було надприродним. Нарешті, капітан не витримав і сказав:

— Сьогодні ви дуже мовчазні, міс Рейд.

— Я думаю,— відповіла вона.

— Чи не будете ви так ласкаві розповісти нам про свої думки, міс Рейд? — жартівливо спитав лікар.

Вона зміряла його холодним і, можна навіть сказати, презирливим поглядом.

— Я визнаю за краще не говорити про них, докторе. Я хотіла би покуштувати ще рагу. В мене чудовий апетит.

Вони скінчили обідати в блаженній тиші. Капітан полегшено зітхнув. За обідом слід їсти, а не балакати. Після обіду він підійшов до лікаря і міцно потиснув йому руку.

— Щось-таки сталося, докторе.

— Авжеж. Її наче підмінили.

— Але скільки це протягнеться?

— Будемо сподіватися на краще.

На святковий вечір міс Рейд з'явилася у вечірній сукні строгого покрою, чорного кольору, груди прикрашали штучні троянди, а навколо шиї висіла довга нитка намиста з несправжніх нефритів.

У салоні панувала півтемрява, на різдвяній ялинці засвітили свічки. Було таке відчуття, ніби ти у церкві. Молодші офіцери у цей святковий вечір вечеряли в салоні, пили і мали дуже чепурний вигляд у білих мундирах. За рахунок компанії подали шампанського, а після вечері бахкали ляпавки-конфеті, співали пісні під музику патефона — "Deutchland, Deutchland ?ber alles"[2] "Alt Heidelberg"[3], "Auld Lang Syne"[4] виспівували слова пісень. Серед них вирізнявся голос капітана. Міс Рейд теж приєдналася до них, наспівуючи приємним контральто. Лікар помітив, що погляд міс Рейд раз у раз зупинявся на радисті і в її очах світилося збентеження.

— Він симпатичний хлопець, чи не так? — сказав лікар.

Міс Рейд обернулася і холодно глянула на лікаря.

— Хто?

— Радист. Мені здалося, ви дивилися на нього.

— А де він?

"Жіноче лукавство",— пробурмотів до себе лікар і, посміхнувшись, відповів:

— Він сидить поруч з головним механіком.

— О, певна річ, тепер я його пізнала. Бачте, я вважаю, не так важливо, як виглядає чоловік. У ньому мене більше приваблює його розум, а не зовнішні риси.

— Ах,— здивовано сказав лікар.

Вони всі злегка захмеліли, включаючи і міс Рейд, але вона не втрачала своєї гідності і була у чудовому стані, коли побажала їм на добраніч.

— Я провела чудовий вечір. Я ніколи не забуду новорічний вечір на німецькому судні. Все було дуже цікаво. Безліч вражень.

Вона твердою ходою пішла до дверей. Це був свого роду тріумф, бо протягом усього новорічного вечора вона пила не менше за інших.

Наступного дня вони всі буж стомлені. Коли капітан разом з помічником, лікарем і головним механіком спустилися в салон, міс Рейд уже сиділа за столом.

На столі перед кожним із них лежав пакунок, перев'язаний рожевою стрічкою. На кожному пакунку було написано: "Вітаю з Новим роком". Вони запитально глянули на міс Рейд.

— Ви буж такі надзвичайно ласкаві до мене, що я вирішила зробити кожному з вас невеликий подарунок. У Порт-о-Пренсі вибір був небагатий, тому вам не слід сподіватися на якісь коштовні речі.

Серед подарунків була пара люльок з вересу для капітана, півдюжини шовкових носових хусток для лікаря, коробка сигар для помічника капітана і пара краваток для головного механіка. Після обіду міс Рейд пішла у свою каюту перепочити. Офіцери зніяковіло дивилися один на одного. Помічник крутив у руках коробку сигар, яку вона подарувала йому.

— Мені трохи соромно за себе,— нарешті сказав він.

Капітан сидів замислений, і видно було, що йому теж ніяково.

— Не знаю, чи слід було нам підстроїти такий жарт міс Рейд,— сказав він. — Вона жінка добрячої душі, небагата, заробляє собі на життя, напевно, вона потратила майже сотню марок на ці подарунки. Здається, було б краще, якби ми залишили її у спокої.

Лікар знизав плечима.

— Ви хотіли, щоб вона замовкла, і я примусив її замовкнути.

— Що сталося, того вже не виправиш,— сказав помічник. — Але я гадаю, можна було б нам потерпіти — послухати її балаканину ще три тижні.

— Її теперішній стан мені не подобається,— додав капітан. — Відчуваю, що в її мовчанці таїться щось зловісне.

За трапезою, яку вони щойно ділили з нею, вона не промовила майже ні слова. Здавалося, вона зовсім не слухала, про що вони говорили.

— Можливо, вам варто спитати її, чи вона не хвора, докторе? — запропонував капітан.

— Та ні, вона почуває себе пречудово. У неї вовчий апетит. Якщо ви бажаєте довідатися про її стан, то краще спитайте у радиста.

— Можливо, ви не знаєте, докторе, але я надзвичайно делікатна людина.

— Я теж людина добросердечна,— сказав лікар.

І до самого кінця круїзу ці троє чоловіків догоджали міс Рейд, як тільки могли. Вони піклувалися нею, як піклуються людиною, що одужує після тяжкої тривалої хвороби. Хоч апетит у неї був чудовий, вони намагалися спокусити її новими і новими стравами. Лікар замовляв вино і настоював, щоб вона розпивала з ним пляшку. Вони грали з нею у доміно. Грали з нею у шахи. Грали з нею у бридж. Силкувалися залучити її до розмов. Проте хоч вона сприймала їхні ініціативи ввічливо, було ясно: вона замкнулася в собі. Здавалося, вона дивиться на них з якимось презирством, можна було навіть подумати, що вона дивиться на цих людей і їхні зусилля бути люб'язними з нею з подякою, але і з зневагою. Говорила вона, власне, тільки тоді, коли до неї зверталися. Вона читала детективи, а ночами сиділа на палубі, дивлячись на зірки. Вона жила своїм відокремленим життям.

Зрештою, мандрівка підійшла до кінця. Вони пройшли протоку Ла-Манш і одного тихого, похмурого дня побачили англійський берег. Міс Рейд склала свою валізу. О другій годині дня вони причалили у Плімуті. Капітан, помічник і лікар прийшли попрощатися з нею.

— Ну, от, міс Рейд,— сказав капітан бадьорим, як завжди, тоном,— нам дуже жаль розлучатися з вами, але я гадаю, ви раді, що вертаєтеся додому.

— Ви були такі ласкаві до мене, всі ви були дуже ласкаві до мене. Я не знаю, чим я це заслужила. Мені буДо дуже приємно з вами. Я ніколи вас не забуду.

Голос її тремтів, вона силкувалась усміхнутися, але губи її дрижали, а по щоках текли сльози. Капітан густо почервонів і ніяково усміхнувся.

— Дозвольте поцілувати вас, міс Рейд?

Вона була на півголови вища за нього. Вона нахилила голову, і він міцно поцілував її в одну мокру щоку, а потім у другу. Вона повернулася до помічника і до лікаря. Вони обидва її поцілували.

— Яка ж я дурепа,— сказала вона. — Всі ви такі хороші.

Вона втерла очі і неквапно, якось кумедно і водночас зграбно зійшла трапом на причал.

Очі капітана були мокрі від сліз. Коли вона вийшла на пристань, то глянула і махнула комусь рукою на шлюпковій палубі.

— Кому вона махнула? — спитав капітан.

— Радистові.

Міс Прайс чекала її на пристані. Коли вони пройшли митницю і здали великі речі у камеру схову, то зразу ж рушили до дому міс Прайс і сіли за стіл пополуднувати. Поїзд міс Рейд вирушав о п'ятій годині вечора. Міс Прайс мала багато чого розповісти міс Рейд.

— Пробач, що я так багато балакаю про свої справи. Розкажи детально, як тобі мандрувалося.

— На жаль, розповідати мені майже нічого.

— Важко в це повірити. Твоя мандрівка пройшла успішно, правда ж?

— Надзвичайно успішно. Просто прегарно.

— А тобі не набридли ці німці?

— Певна річ, вони не схожі на англійців, до них треба звикнути. Іноді вони чинять так — ну, як англійці нездатні чинити. Але я вважаю, що треба сприймати речі такими, які вони є.

— Які речі ти маєш на увазі?

Міс Рейд незворушно дивилася на свою приятельку. Її довгасте, дурнувате обличчя випромінювало цілковитий спокій, і міс Прайс так і не помітила, що в її очах блиснув химерний пустотливий вогник.

— Речі не дуже важливі. Я маю на увазі смішні, несподівані, досить приємні випадки. Я анітрохи не сумніваюся, що мандрівка — чудовий спосіб самоосвіти.

[1] Це не чоловік (нім.).